

una aplicació figurada de *llest* en el sentit de 'triat, escollit', des d'on es passaria a 'fi' i 'prompte, espavilat, prest' (i altres acepcions translàtiques que té *llest* antigament com 'experimentat', 'clar, explícit', que en part provenen alhora de la idea de 'llegit'). □ 1.ª doc.: 5 tant en el sentit participial com en el figurat ja apareix des de la fi del S. XIII (Desclot, Cerverí etc.).

Com que ja a *LLEGIR* ens hem estès sobre l'ús de *llest* com a participi, ja no caldrà insistir-hi gaire. Es sabut que era encara ben viu en el sentit de 'llegit' en els grans clàssics del S. XV: «Tal só com cell qui pensa que morrà / e ja l'han *llest* moltes veus <'vegades'> la sentença / mas per mercè l'és donada audiença: / creu e no creu que mercè li valrà! / ---», Ausiàs (II, 1b); «l'escrivà levà-sse en peus e mès mans a *legir* un capítol, e l'enfant demanà al comte si era ver so que l'escrivà avia *lest*», Desclot (NCL. III, 33.15).

No menys corrent el participi en l'acc. 'triar, escollir' del mateix verb, i també s'adverteix que hi ha alguna tendència en els escriptors a donar-li llavors usos emfàtics, amb algun matis ponderatiu; com quan serveix per exaltar la figura del gran general Ramon Folc de Cardona: «lo Cardonès sab bé meyls en respondre / car pretz ha *lest* e valor esforciva: / qu'en escolas n'anecl!», escrivia Cerverí implicant alhora 'ha triat Pretz' i 'ha donat lliçons de pretz' (81/34.42), amb emfàtic joc entre dos matisos del mot (com si en anglès diguéssim 'he lectured about worth, about price' i alhora 'his choice was Worth').

Tot facilitava en un mot així el pas a un simple adjectiu, amb diversos matisos d'elogi. El mateix Desclot l'usa en un altre passatge, amb un valor d'adjectiu, que Coll i Alentorn explica en el seu glossari com a «experimentats, bregats»: «Quant lo rey de Fransa sabé --- que'l rey d'Aragó no havia sinó aquelles deu galeres --- féu desarmar tota la sua armada sinó .xxv. galeres, les quals armà d'òmens triats e *lests* ---»; «un bon hom del trip de Benjamin --- havia un fill qui havia nom Saül: aquest Saül era hom bo e fort e *lest* entre los altres fills de Israel, que no-y havia mellor hom, e havia bondat sobre tot lo poble» en el *Gènesi de Scriptura* de G. Serra (1451, ed. Ag., p. 96); «la qual sabor serà feta de canyella bona e *lesta*» en el *Regimen Sanitatis* d'A. de Vilanova [1306]. Fins ací, la idea no s'ha apartat de la noció participial de 'seleccionat', gaire més que el modern *selecte* 'refinat, de primer ordre', que és quasi el que veiem, 'excellent, irreprotxable' en Lleonard de Sors, el notable poeta de c. 1400: «*lesta* sou vós, ell és fet de rebuig» (*Cançoner de la Universitat*, 98).

Però ja ens en allunyem més quan veiem, sense sortir encara del S. XV, que el mot pren un sentit com 'lúcid', 'explícit', 'clar', i el canvi de categoria gramatical queda subratllat per l'ús adverbial *llestament*: «que la obra de talla del retaula no sia gens empatxada, mes que amostre *lestament* so que lo fuster ha fet de la dita talla» preceptuen unes instruccions rosselloneses de l'any 1491 sobre el que ha de complir un artista contractat per a una obra religiosa (*InoLC*); «per llevar un dupte, lo qual vuy atura / algú de 60

vosaltres, volent que-u expresse, / dic-vos que la joya que per mi 's promessa / en or engastada serà, e molt pura: / ni vullau entendre tinga fantasia / tirar a la mostra, lo jorn de la festa, / ans en la demanda, la qual és prou *lesta*, / se veu no 's aquexa la intenció mia», assegura el mallorquí Antoni Massot (que vivia a la fi del S. XV) en oferir un premi en un certamen poètic el cartell del qual ha estat prou explícit (JMBover, *BiEscrBal.* I, 475.4.7).

El femení *lesta* pot, ocasionalment, aparèixer substantivat amb el sentit de 'excellència afectiva': «Levau, forces mies, e celebrau festa, / recobrau, ingeni, la vostra esperansa, / que vuy és lo dia d'on pendran folgansa / los sentiments vostres, puis fou vist la *lesta*», Gaspar de Verí (a. 1502, JMBover, *Bi. Escr. Bal.* II, 502.22.4). El lligam semàntic amb la idea de 'triat' s'ha tornat lax també, en un altre sentit, quan el veiem en les boscuries pirinenques com un adjectiu aplicat als pins de forma llisa, esvelta, ben tallada, sense grops: «en aquestes carenes els pins són tot renu(g)ats <plens de renucs, de tany i de camals, m'expliquen> no són *lestos* com els del mig bosc» 'alts, cilíndrics', aclareixen els bosquerols de l'Alta Vall de Boí (1972).

Després d'això queden ben rebutjades les objeccions que se'ns oposaven de l'aparició tardana de l'adjectiu («en España --- documentado sólo desde el siglo XVII», Rohlf) i de la laxitud del lligam semàntic entre 'llegit, escollit' i 'prest'. Car també en italià i en llengua d'oc és freqüent, i en els escriptors més conservadors de llenguatge antic, que les accs. siguin molt més àmplies que la de 'prest, prompte' que més tard predomina, i semblants a l'àmplia gamma elogiosa que acabem d'exemplificar en la nostra llengua: «Zóu! partieu a chivau... ardidó / --- / fiero, alumado per la courso / --- / pas soulamen vità la testo: / anave libre, urouso e *lèsto* / mesclà ma joio a la grand fèsto / que n'à per celebrant que lis aubre de Diéu!», *Calendau* (II, 6e), que, parlant d'Esterelo, la princesa dels Baus, tradueix el mateix Mistral per «j'allais libre, heureuse, dégaéc»; «jusqu'o li chato! / d'aque-li que --- em' un bro(c) d'aigo sus la tèsto / nen gardarién lou mai de rèsto, / èro semoust a la plus *lèsto* / nòu pam de cabeliero em' uno espinglo d'or» (id. VI, 5f.).

«Bisogna andar *lesto* con costui, perchè egli è trincato come il trenta-mila-diavoli», escrivia Maquiavel en l'exemple més antic (c. 1500) que se cita del mot en llengua italiana, explicat per «bene avvertito», «accorto»; «se vuoi viver sano e *lesto*, / fatti vecchio un po' più presto» proverbi toscà glossat 'uomo maturo'.

Fins i tot en l'ús més distingit en el català actual, el matis del mot no és el trivial de 'eixerit, viu, espavilat, que es mou amb diligència', sinó el de 'home d'intel·ligència excellent' 'penetrant', llunyà de tot matis de levitat ni feblesa: «Era digne y merexedor dit defunct deputat per ser home en gran manera heroey, per tots temps memorable, enter, de molta veritat, *llest* y clar, corresponent ses obres a son nom Claris,